30 cm gylyje, PR duobės gale, aptikta suanglėjusių medžio fragmentų. Tai neaiškios paskirties anglingas medis su išskobtu vidumi, trupantis, apdegęs ir suskeldėjęs. Vietomis išlikusios 0,5 cm storio galuose storėjančios sienelės. Iš viso ilgis 17,5 cm, plotis 4,5 cm, aukštis 5 cm. Vidus 13,5 cm ilgio ir 3 cm pločio. Dirbinys buvo padėtas kapo sampile, virš mirusiojo kojų.

124 cm gylyje, duobėje, aptikti žmogaus griaučiai. Mirusysis orientuotas galva į ŠV (345°). Palaidotas aukštielninkas, kaukolė atlošta, remiasi į kapo duobę beveik viršugalviu. Dešinioji ranka sulenkta stačiu kampu, plaštaka nulenkta kojų link, kairioji sulenkta smailiu kampu, plaštaka nulenkta kojų link. Mirusiojo kojos sukryžiuotos blauzdikaulių srityje. Kairioji koja uždėta ant dešiniosios. Atstumas tarp kelių – 20 cm. Griaučių ilgis 130 cm, plotis per pečius 30 cm. Tai palaidotas apie 30 metų vyras (R. Jankausko duomenimis). Jo neįprasta padėtis leidžia spėti, kad tai nepritapusio prie III–V a. bendruomenės žmogaus kapas ar net auka.

Gytis GRIŽAS

Investigations of Zapsė cemetery in 1998

The area of 109 m² was investigated in Zapsė cemetery (Lazdijai district) by the LNM in 1998. One male inhumation dating to the 3rd-5th century was uncovered.

Vytautas KAZAKEVIČIUS

## KALNIŠKIŲ KAPINYNO TYRINĖJIMŲ REZULTATAI

1998 ir 1999 m. Kalniškių (Raseinių r., Ariogalos sen.) kapinyne buvo tęsiami archeologiniai tyrinėjimai, pradėti 1985 m. Su pertraukomis šiame archeologijos paminkle dirbama jau 12 metų. Preliminarūs tyrinėjimų rezultatai, kaip paprastai, buvo skelbiami mokslinėje-informacinėje spaudoje (žr. *ATL 1984 ir 1985 metais*, V., 1986, p. 52–53; *ATL 1988 ir 1989 metais*, V., 1990, p. 83; *ATL 1990 ir 1991 metais*, V., 1992, t. 1, p. 99–103; *ATL 1992 ir 1993 metais*, V., 1994, p. 154–158; *ATL 1994 ir 1995 metais*, V., 1996, p. 111–115; *ATL 1996 ir 1997 metais*, V., 1998, p. 198–201). Pasirodė ir išsamesni straipsniai, apibūdinantys kapinyno esminius laidosenos bruožus

(žr. *LA*, V., 1999, t. 18, p. 57–67; *Archaeologia Baltica*, V., 1998, vol. 3, p. 251–260).

Per pastaruosius 2 metus kapinyno R ir PR dalyse buvo iškastos dar 4 perkasos (Nr. XXXVI–XXXIX), iš viso 296,5 m² plotas, aptikti 33 griautiniai kapai (Nr. 201–232). Laidosenos pagrindiniai bruožai ir materialinės kultūros dirbinių tipai nepasikeitė. Nepakitusi liko kapinyno chronologija, absoliuti dauguma kapų datuotini V–VI a.

Kaip ir ankstesniaisiais metais, mirusieji laidoti stačiakampėse, dažnai suapvalintais kampais duobėse, kartais aptinkamos ir netaisyklingos trapecijos formos duobės. Jos buvo kasamos įvairaus dydžio. Tai lėmė mirusiojo ūgis. Suaugusiųjų kapų duobės buvo nuo 250×90 iki 290×100 cm dydžio, vaikų – nuo 115×55 iki 170×80 cm dydžio. Duobių gylis taip pat įvairuoja nuo 20 cm iki 135 cm. Tai greičiausiai gamtos jėgų padariniai ir žmogaus veiklos pasekmės.

Kapų duobių vidaus įrangai būdingos akmenų konstrukcijos. Akmenų rasta 5 kapuose: Nr. 206, 210, 213, 215, 218. Jų būta iki 9 viename kape. Sudėtingesnių akmenų įrenginių neaptikta. Antai vaiko kape Nr. 206 buvo 3 akmenys, 2 iš jų padėti dešinėje pusėje prie karsto šono lentos, 3-iasis akmuo – kitoje pusėje ir nerėmė karsto lentos. Daugiausia akmenų aptikta vyro kape Nr. 215. Jo duobės dugne padėti 9 akmenys, besiremiantys į lentinio karsto šonus. Kitame vyro kape rasti 5 akmenys.

Mirusieji laidoti lentiniuose stačiakampiuose arba trapecijos formos karstuose.

Karstų pėdsakų pastebėta 18 kapų (Nr. 205–210, 212, 215, 216, 218, 221, 223–226, 229, 230, 232). Pvz., kape Nr. 207 išryškėjo 210×50×35 cm dydžio karsto pėdsakai, tuo tarpu kape Nr. 210 karstas buvo tik 90×30 cm dydžio. Šiame kape neabejotinai buvo palaidotas vaikas.

Ir toliau ryškiai skiriasi mirusiųjų laidojimo kryptys pagal lytis. Vyrai dažniausiai guldyti galvomis į PV, su sezoniniais nukrypimais į V (kapas Nr. 202), moterys – į PR, vaikai dažniau guldyti ŠR kryptimi (k. Nr. 203, 205, 209, 217), tačiau aptikta palaidotų ir kitomis kryptimis, pvz., PV (k. Nr. 212, 220), ŠV (k. Nr. 204, 224, 227), PR (k. Nr. 211, 225).

Įkapės tradicinės: sidabrinės ir žalvarinės antkaklės tordiruotais lankeliais su kilpele ir kabliuku (k. Nr. 202, 203, 207, 209, 211, 212, 222,

226, 227), apgalvis (k. Nr. 201), pavieniai gintariniai ir stikliniai karoliai bei įvairaus ilgio jų vėriniai (k. Nr. 201, 211, 218, 219, 224, 225, 226, 229), žalvarinės ir sidabrinės lankinės ilgakojės segės lenkta kojele (k. Nr. 202, 212, 215, 219, 220, 223, 230, 232). Rasta retų Lietuvos archeologinėje medžiagoje geležinių lankinių ilgakojų segių (k. Nr. 215, 216). Žalvarinių lankinių segių trikampe kojele buvo k. Nr. 201, 207, 208, 209, žieduotųjų – k. Nr. 218, 222, 223, 225, 226. Dar viena krūtinės drabužių sąsaga – geležiniai lazdeliniai smeigtukai. Sunykusių jų fragmentų buvo 9 kapuose. 12 abiejų lyčių mirusiųjų kapų aptikta sidabrinių ir žalvarinių storagalių, juostinių ir įvijinių apyrankių. Rankos puoštos ne tik apyrankėmis, bet ir žalvariniais žiedais. Jų pastebėta k. Nr. 207, 209, 214, 215, 216, 226, 228, 232. Žiedai trijų tipų, vyrauja įvijiniai, tačiau rasta ir juostinių (k. Nr. 207, 209), bei platesne vidurine įvija (k. Nr. 215). Žiedų aptinkama ne tik ant pirštų, pasitaiko užvertų ir ant segių lankelių, kaip antai k. Nr. 209, 213, bei ant antkaklės (k. Nr. 209). 7 vyrų kapuose (Nr. 202, 207, 208, 213, 215, 216, 232) buvo įdėta po įmovinį ietigalį profiliuota, rombo ar lapo formos plunksna. Kovos peiliai rasti kapuose Nr. 202, 208, 213, 215. Kape Nr. 202 buvo vadinamasis „prūsų“ tipo kovos peilis, į kapą įdėtas medinėse makštyse, sutvirtintose žalvariniais apkalais (pav. 23). Kitų kovos peilių forma atitinka naudotų buityje, skiriasi tik ilgis. Kirviai kapuose Nr. 202, 207, 208, 215, 232 buvo įmoviniai, išskyrus kape Nr. 232 aptiktą labai surūdijusį pentinį siauraašmenį. Dar reikia paminėti aprangos detalėms skirtinas geležines bei žalvarines diržų sagtis, kurios yra negausios ir vienodų formų. Sagčių buvo kapuose Nr. 202 (2 vnt.), 207, 208, 215, 216, 221, 228.

Kape Nr. 201 aptiktas vienintelis puodas buvo padėtas kojūgalyje. Jis 14 cm skersmens, aptrupėjusia anga ir 6 cm aukščio, pilkai rusvos spalvos molio masės su smulkiai grūsto granito priemaišomis.

Vienas turtingiausių per pastaruosius 2 metus aptiktų kapų yra vyro kapas Nr. 226. Jame rasti net 4 sidabriniai dirbiniai. Tai antkaklė tordiruotu lankeliu su kilpele ir kabliuku, žieduotoji lankinė segė ir 2 storagalės apyrankės. Be jų, rasta ir iš kitų medžiagų padarytų dirbinių: gintarinis karolis bei 2 žalvariniai žiedai – įvijinis ir platesne vidurine įvija. Kitas gausus įkapių kapas Nr. 202. Jame rasta 12 daiktų: žalvarinė antkaklė tordiruotu lankeliu su kilpele ir kabliuku, žalvarinė lankinė ilgakojė segė lenkta užkaba, storagalė

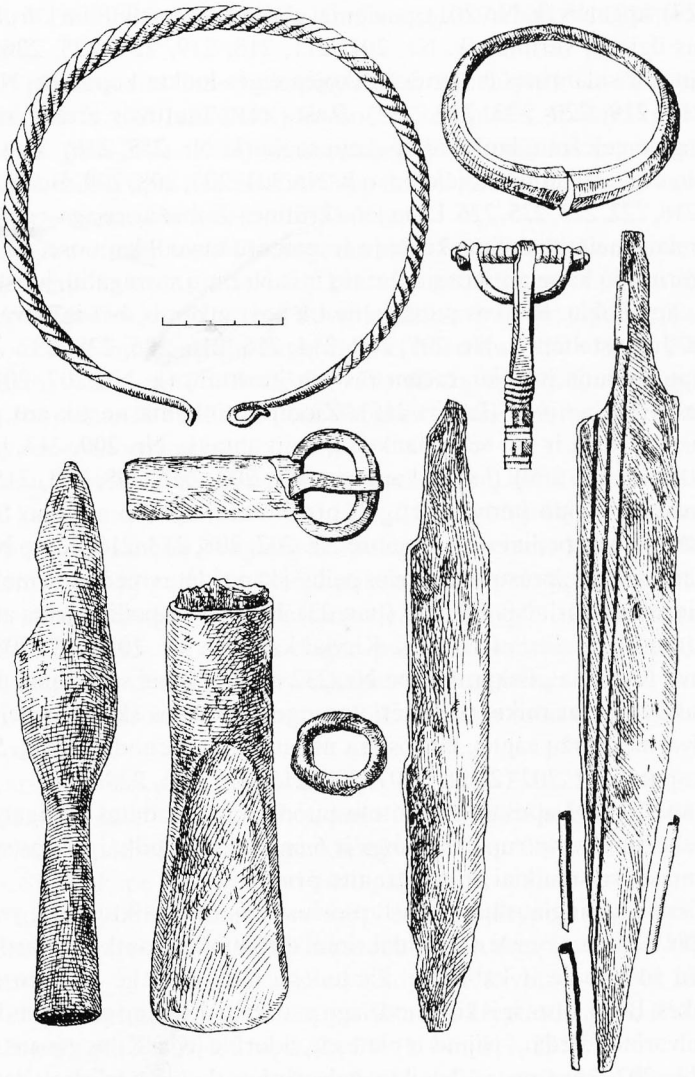

Pav. 23. Kalniškių kapinyno kapo Nr. 202 radiniai.
Fig. 23. Finds of Burial No 202 of Kalniškiai Cemetery.

apyrankė, žalvarinė ir geležinė diržų sagtys, įmovinis kirvis, ietigalis profiliuota plunksna, 2 peiliai – kovos „prūsų“ tipo ir naudotas buityje, geležinis smeigtukas.

Kalniškių kapinyne aptikti V–VI a. kapai jau ribojasi su ūkininko E. Foso sodo Š dalimi. Tai teritorija, esanti už saugomų kapinyno ribų. Artimiausiu metu reikėtų patikrinti, ar yra kapų teritorijoje, nusidriekusioje į P–PR, t. y. jau už išimtos iš žemės ūkio naudmenų teritorijos.

Vytautas KAZAKEVIČIUS

Investigation results of Kalniškės cemetery

In 1998-1999 the LIH excavated the area of 296,5 m² in Kalniškės cemetery of Raseiniai district. The total of 33 burials were unearthed. Judging from the burial items, they date to the 5th-6th century.

Vytautas KAZAKEVIČIUS

## KEJĖNŲ KAPINYNO KASINĖJIMAI 1999 M.

Kejėnų kapinynas (Raseinių r., Ariogalos sen.) yra Kejėnų kaimo P pakraštyje, apie 1 km į Š nuo senojo žemaičių plento Kaunas–Klaipėda. Jis buvo įrengtas kairiajame Šventupio kranto kyšulyje. Šio kyšulio Š dalis nukasta naudojant žvyro karjerą, iš V status šlaitas remiasi į plentą, vedantį iš žemaičių plento į Milašaičius, o P ir R senkapio šonai stačiais šlaitais leidžiasi į Šventupio slėnį. Į R–PR nuo kapinyno yra 17 pilkapių, vietinių žmonių vadinamų švedkapiais, o kiek atokiau nuo šių archeologijos paminklų esantis piliakalnis vadinamas Kaukuru, Švedų bokštu.

Kapinynas archeologams žinomas nuo 1936 m., kada vietos gyventojas VDKM padovanojo kalaviją rombo formos buožele, balno kilpą, ietigalį, žąslus (inv. Nr. 1001: 1–3, 1011). Dirbiniai aptikti kasant bulvėms duobes V kapinyno kalvos dalyje.

1970 m. tuometinis Kauno valstybinis istorijos muziejus kasinėjo kapinyną ir greta esančius pilkapius. Tyrinėjimų metu rastą medžiagą ekspedicijos vadovas J. Antanavičius trumpai paskelbė spaudoje (žr. *AETL 1970 ir 1971 metais*, V., 1972, p. 51–56). Tuo metu buvo ištirtas 250 m²